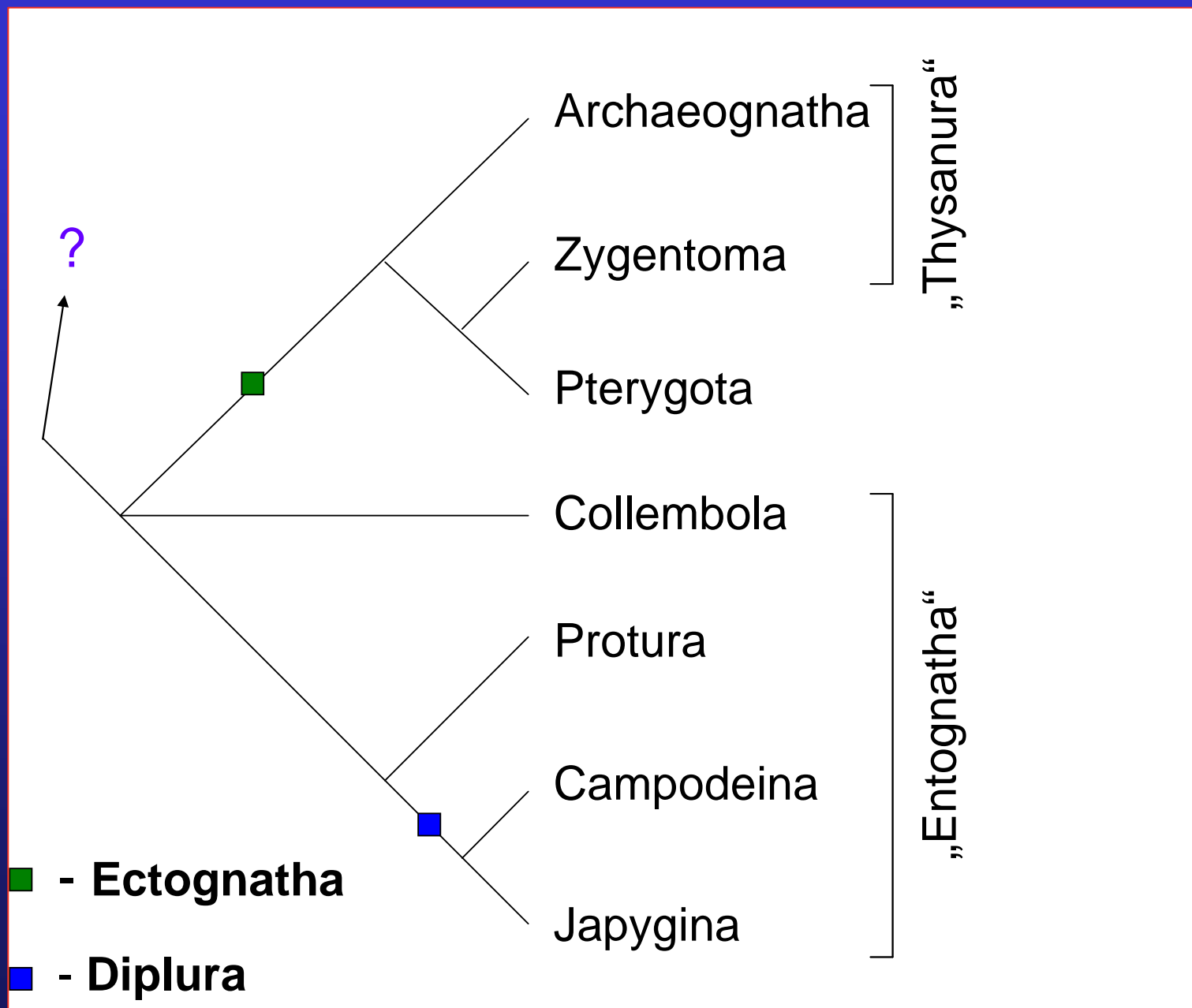

***Ectognatha* - jevnočelistní (hmyz)**

- čelisti a kusadla nejsou vnořeny
- TS: stomodeum, mesodeum, proctodeum
- VS: malpigické trubice
- CS: otevřená, hřbetní céva, srdce, žene krev zezadu dopředu
- DS: tracheální, vyztužená spirálovitou chitinovou intimou, stigmata
- vnitřní nebo vnější tracheální žábry
- NS: nadhltnová a podhltnová uzlina, hrudní a zadečková ganglia, chemo a mechanoreceptory na tykadlech
- rozmnožování: hemimetabolní (proměna nedokonalá) či holometabolní (proměna dokonalá - kukla), možná i partenogeneze

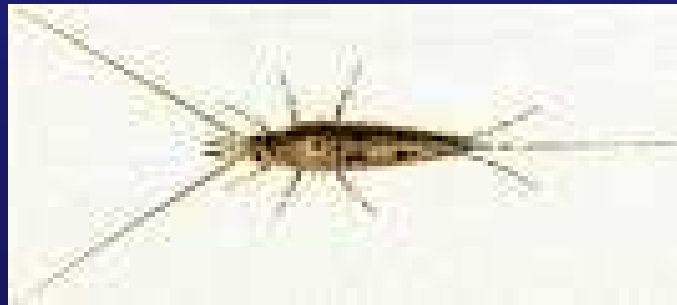

Následující 2 kmeny zahrnují primárně bezkřídlý hmyz:

***Archeognatha* - chvostnatky**

- kusadla jsou k hlavě připojena 1 kloubem
- pár štětů + terminální filament => schopnost skákat
- skály, sutě mořského pobřeží, v mechu, pod kůrou
- řasy, lišejníky, houby, detrit
- terminální filament delší než štěty

Machilis hrabei (chvostnatka pestrá) - v Moravském krasu

Zygentoma - rybenky

- kusadla připojena 2 klouby, oči často redukované
- terminální filament stejně dlouhý jako štěty
- termofilní, půdní, pod kameny

Lepisma saccharina (rybenka domácí) synantropní druh s noční aktivitou

Thermobia domestica (rybenka skleníková) skleníky, teplé byty, pravděpodobně zavlečena z tropů

Pterygota - křídlatí

- u dospělců vytvořeny primárně 2 páry křídel, druhotně ale mohou být pozměněná, redukováná, zkrácená (brachypterie) či může jeden pár chybět
- oplození vždy kopulací
- kusadla připojena 2 klouby

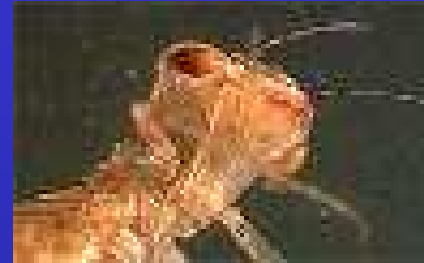

1. Paleoptera – starokřídlí

Ephemeroptera – jepice – 2 páry blanitých křídel ukládají kolmo nad tělo, larva má tracheální žábry na zadečku, 2 štěty a 1 paštět

Odonata – vážky – dravé kořist
loví pomocí spodního pysku
upraveného v lapací masku

Zygoptera - motýlice (motýlice +
šidélka) – oba páry křídel stejné
Calopteryx (motýlice), Coenagrion
(šidélko)

Anisoptera - šídla

Aeschna (šídlo)

Libellula (vážka)

Anisoptera

2. Neoptera - novokřídlí

Plecoptera – pošvatky – křídla ploše nebo žlábkovitě

Perla, Nemoura, Leuctra

1. Kohorta: Polyneoptera

Blattodea – švábi – zploštělé tělo,
vyvinutá předohrud' překrývá hlavu jako
štít

Blatta orientalis

Periplaneta americana

Mantodea – kudlanky – tropy a subtropy, dravci
Mantis religiosa jižní Morava

Ensifera – dlouhá tykadla, alární stridulace

Nadčeled': Tettigonioidea - kobylinky

Nadčeled': Grylloidea - cvrčci

Tettigona viridissima

Gryllus campestris

Gryllotalpa gryllotalpa

Nadčeled': Gryllacridoidea - koníci

Deistrammena asynamora

Caelifera – krátká tykadla, femorální stridulace

Nadčeleď: Acridioidea – saranče – teplomilné druhy

Nadčeleď: Tetrigoidea – marše – tropické, u nás rod Tetrix

Nadčeleď: Tridactyloidea - pacvrčkové

Dermaptera – škvoři – přední krovkovitá křídla zkrácená

Psocoptera – pisivky – omnivorní, i synantropní

2. kohorta: Acercaria - Paraneoptera

Phthiraptera – kousací nebo bodavě sací orgány, přichycovací drápky

Podřád: Amblycera - luptouši

Podřád: Ischnocera - péřovky

Podřád: Anoplura - vši

Thysanoptera – třásněnky - drobní, křídla s třásnitou obrubou

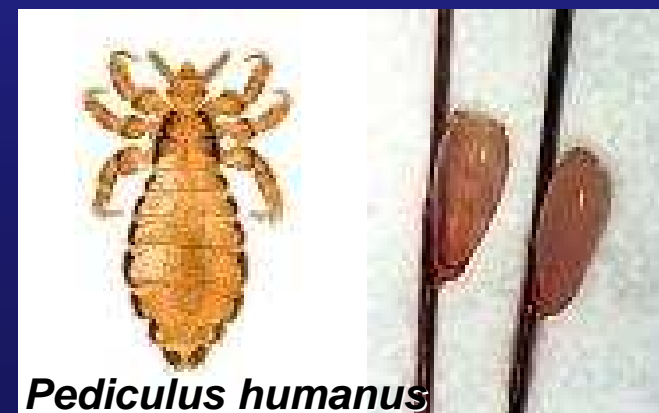
Locusta migratoria

Forficula sp.

Thrips sp.

Pediculus humanus

Hemiptera – bodavě savé ústní orgány
k sání šťáv

Podřád: **Stenorrhyncha** –
opistognátní hlava, křídla blanitá,
tykadla dlouhá

Infrařád: **Psyllomorpha** - mery

Infrařád: **Aleyrodomorpha** - molice

Infrařád: **Aphidomorpha** - mšice

Infrařád: **Coccomorpha** - červci

Podřád: **Cicadomorpha** – krátká

tykadla, pronotum štítkovité, ♂

některých druhů stridulují, sají

rostlinné šťávy

Parthenolecanium corni

Cicadetta montana

Podřád: Heteroptera - ploštice

Infrařád: Gerromorpha – štíhlé tělo

Gerris lacustris

Hydrometra stagnatorum

Infrařád: Nepomorpha – dravci, vzduch dýchací trubicou

Notonecta glauca

Nepa cinerea

Infrařád: Cimicomorpha – suchozemské, fytofágní a krevsající

Cimex lectularius

Infrařád: Pentatomorpha – přítomny pachové žlázy

Pyrhocoris apterus

3. kohorta: Holometabola

Megaloptera - střechatky

Raphidioptera – dlouhošijky -
prothorax

Neuroptera - síťokřídli

Chrisoperla sp.

Raphidia sp.

Coleoptera – brouci: Adephaga
Polyphaga

Strepsiptera - řásnokřídli

Sialis fuliginosa

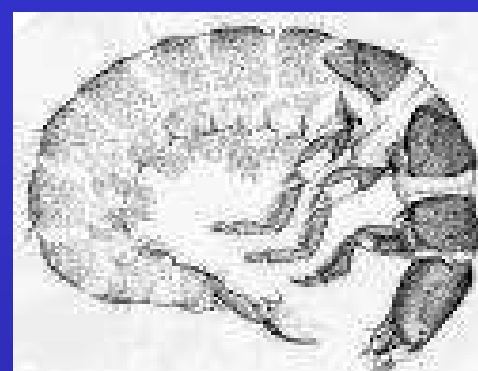
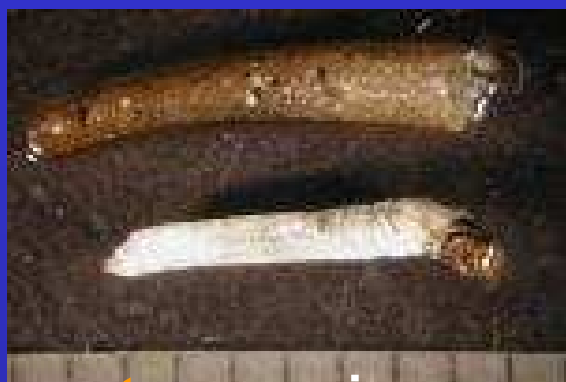

© - josef hlasek
www.hlasek.com
Dytiscus marginalis 6298

Dytiscus marginalis

Strepsiptera

Mecoptera - srpice

Trichoptera - chrostíci

Lepidoptera - motýli

Diptera - dvoukřídlí

Podřád: Nematocera - dlouhoroží

Podřád: Brachycera - krátkoroží

Siphonaptera - blechy

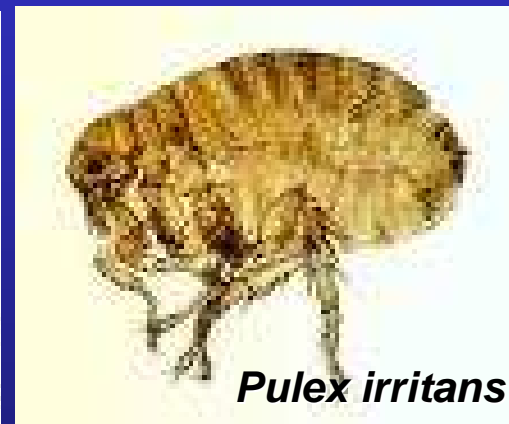
Hymenoptera - blanokřídlí

Podřád: Symphyta - širopasí

Podřád: Apocrita - štíhlopasí –
nadčeledě Vespoidea, Apoidea,
Formicoidea

Mecoptera

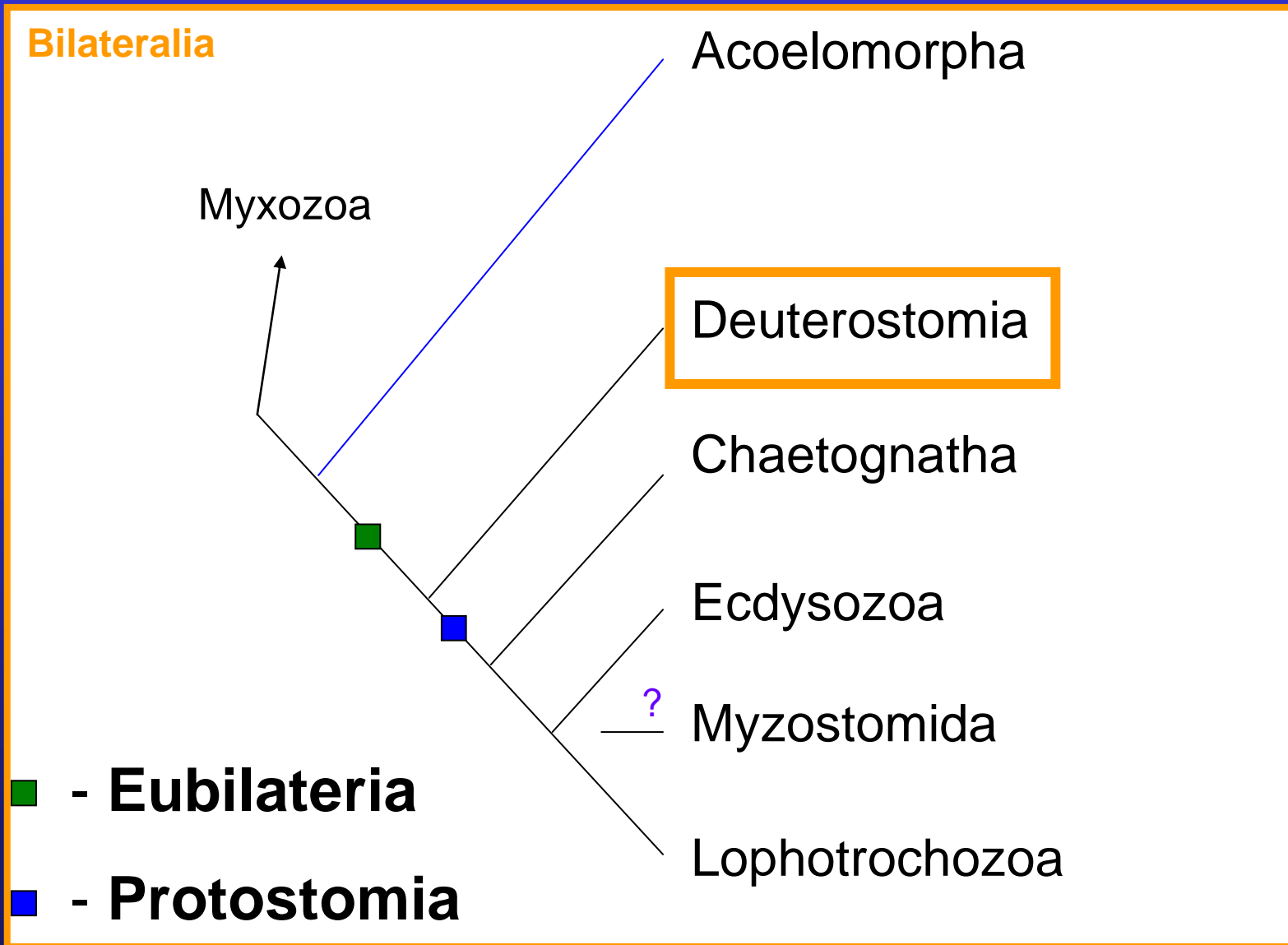

Pulex irritans

***Raphidia* sp.**

12. cvičení Schenková

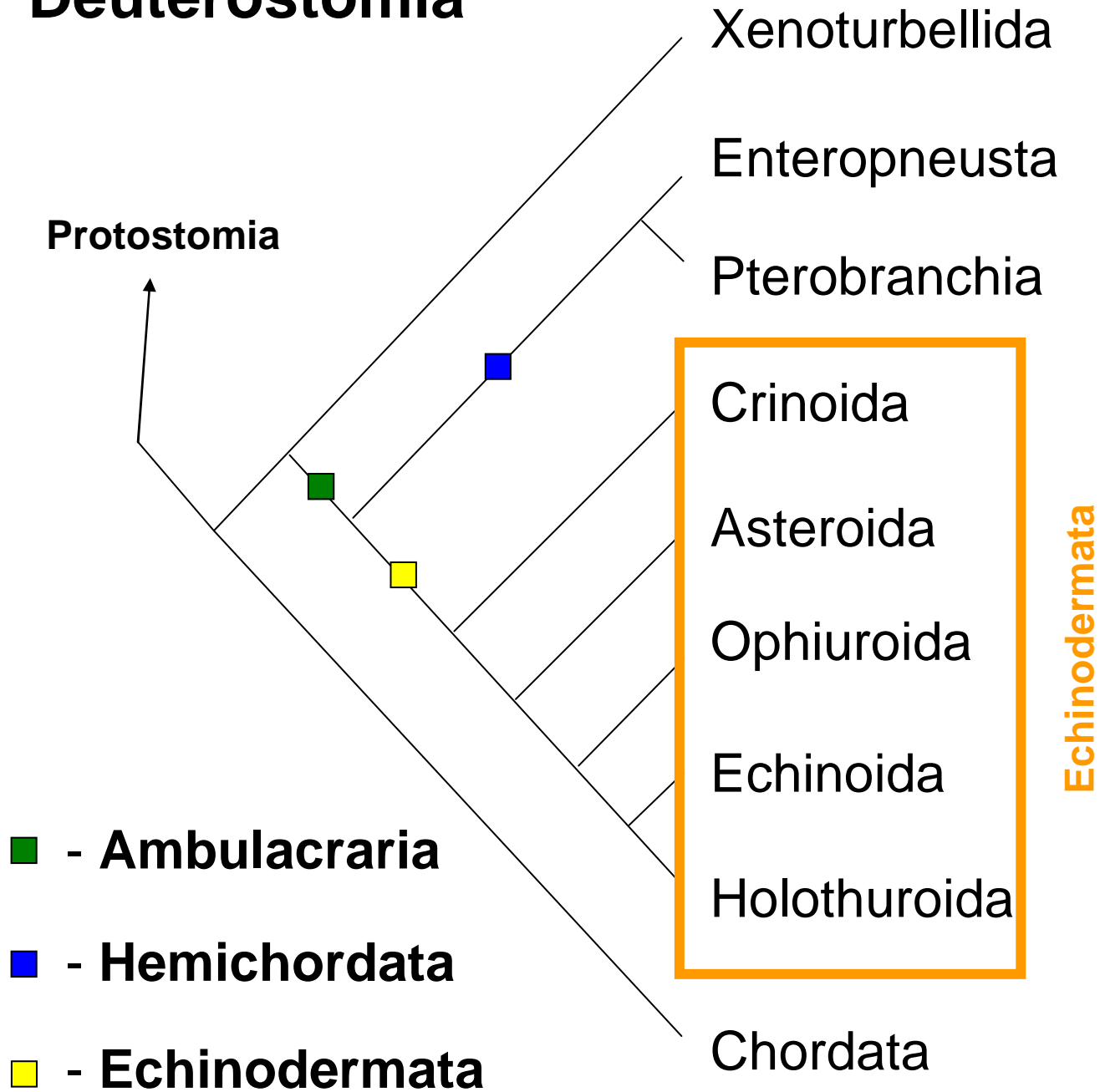

DEUTEROSTOMIA (druhoústí)

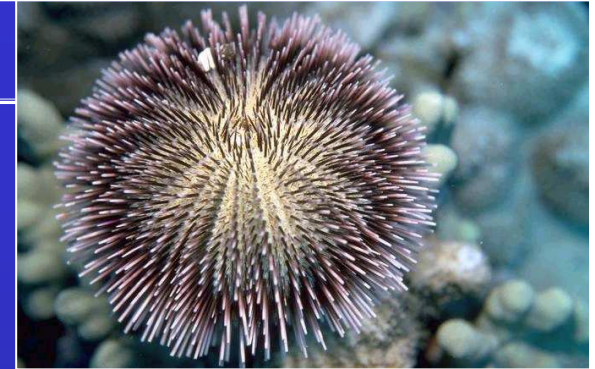
- **blastopór** se mění v řitní otvor a ústní otvor vzniká nezávisle na dně archentera (poz. u strunatců se i řitní otvor prolamuje nezávisle na blastopóru)
- rýhování začíná jako **pravolevé (bilaterální)**, nikdy není spirálního jako u mnoha prvoústých
- **archimerie** = rozdělení těla a céloemu do tří oddílů: protosoma s protocelem, mezosoma s mezocellem a metasoma s metacellem (zvláště u strunatců zcela přetvořeny)
- **nemají protonefridia**, metanefridia jsou nepodobná těm u prvoústých, VS u Ambulacraria tvoří tzv. axiální orgán – ultrafiltrace primární moči ze srdeční cévy
- pohlavní žlázy mají vlastní **gonodukty** (teprve u čelistnatých obratlovců vývody vylučovacích a pohlavních orgánů druhotně splývají)
- planktonní primární larvy typu **dipleurula** s protiproudovým sběracím systémem

Deuterostomia

Echinodermata - ostnokožci

- mořští, radiálně symetrickí, jen larvy (dipleurula) symetrické bilaterálně, vápenitý skelet, ambulakrální soustava = monofylum
- v mezodermu vzniká kožní kostra z vápenitých destiček (volné, kloubnatě spojené, krunýř), na ně přisedají ostny
- somatocoel (metacoelní původ) célomová dutina obklopující orgány
- ambulakrální soustava (mesocoel) - hydrocoel: okružní kanálek, kamenný kanálek, vnější prostředí (madreporitová destička), radiální kanálky, ampuly, ambulakrální panožky,
- axocoel (protoceol) táhne se podél kamenného kanálku
- pseudohemální soustava – trubicovitý oběhový systém: okružní a radiální chodba podél ambulakrálních kanálků (také původ z protocelu)

Echinodermata - ostnokožci

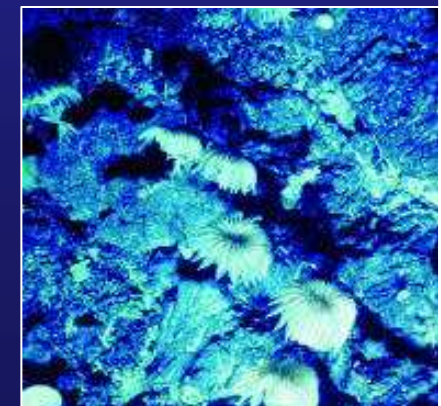
- TS: trubicovitá, vakovitá (u hadic), není radiálně symetrická
- DS: ambulakrální panožky
- NS: decentralizovaná bez ganglií, paprsčitá
- VS: chybí, její funkci přebírají célomocyty
- rozmnožování: gonochoristé, někdy i hermafrodité,
- vegetativní fissiparie

Crinoidea - lilijice

- mořští, přisedlí (rhizoidy), starobylí
- pohyblivé tělo spojené vápenitými destičkami
- kalichovitá část, z ní ramena pětivětevná, zakončená pinnulami
- potravu filtrují, na horní straně ramen panožky, posouvají potravu k ústnímu otvoru
- rozmnožování pohlavní, vývoj přes larvu doliolaria

Antedon mediterranea lilijice středomořská - nemá výrazný stvol, volně se pohybuje

Cenocrinus, Metacrinus - pevně přichyceni k podkladu

Asteroida - hvězdice

- mořští, predátoři (hlavně mlžů), nekrofágové
- centrální terč + 5 ramen, ústní otvor dole, destičky, ostny
- vychlípitelný žaludek
- klíštkovité pedicellarie - obranná funkce
- pohlavní rozmnožování, larva bipinnaria
- nepohlavní - fissiparie

Astropectecten aurantiacus hvězdice
oranžová

Echinaster sepositus hvězdice vzácná

Marhasterias glacialis hvězdice lední

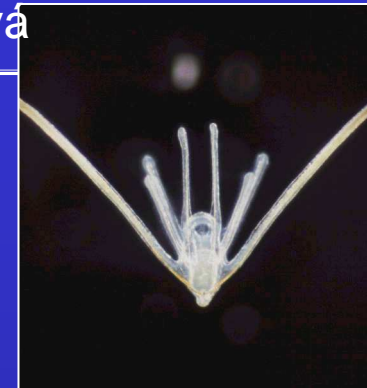

Ophiuroida - hadice

- početná skupina, všechny mořské biotopy
- bez řitního otvoru, tělní terč je zřetelně odsazen od ramen
- filtrátoři - ramena tvoří košík
- nebo obtáčí ramena potravu nalezenou na dně
- kromě kožní kostry vnitřní kostra z vápenitých bloků ovládaných svaly
- planktonní larva ophiopluteus
- fissiparie

Ophiothrix fragilis hadice křehká

Ophioderma longicauda hadice dlouhoramenná

Echinoidea - ježovky

- bentická fauna, mělké části moře
- „Regularia“ na tvrdých substrátech, korálových útesech
- „Irregularia“ na měkkých substrátech – srdcovtvarky a dolarovky
- příjem potravy na orální spodní straně
- pětičetné vnitřní čelisti - Aristotelova lucerna
- trubicovitá trávicí soustava, řitní otvor nahoře
- ambulakrální soustava je zanořena
- gonochoristé, larva echinopluteus

Echinoidea - ježovky

- na povrchu těla 2 typy destiček: širší pás s ostny,
- užší s otvůrkou pro pedicelárie a ambulakrální panožky

Paracentrotus lividus ježovka dlouhoostná

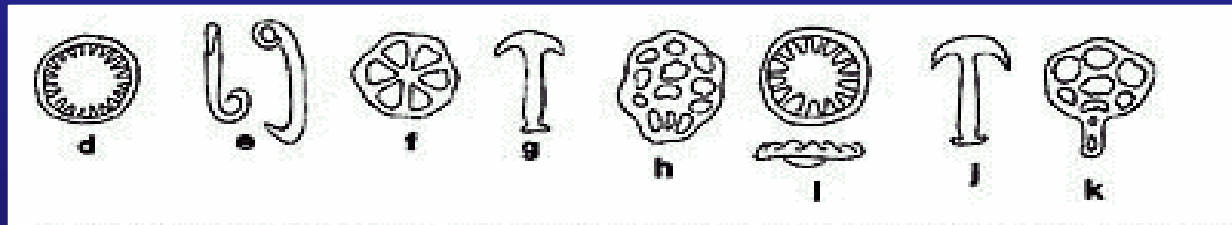
Echiniscus esculentus ježovka jedlá

Sphaerechinus granularis ježovka fialová

Holothuroida - sumýši

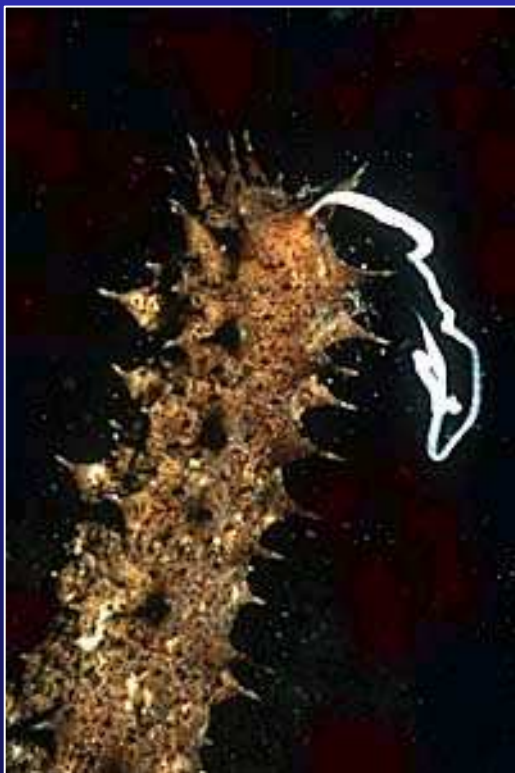
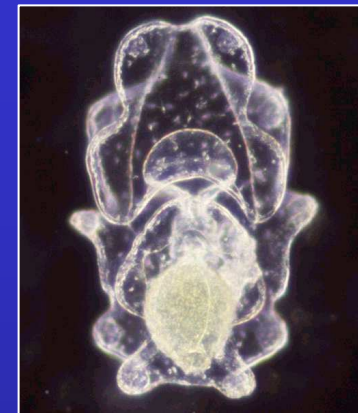
- ve všech hloubkách moří, 1 mm - 2 m
- bentické, detritofágní, také filtrátoři
- vnější stavba bilaterálně symetrická
- vnitřní stavba radiální symetrie částečně zachována
- ambulakrální panožky ve 3 řadách na břišní straně
- na hřbetní straně 2 řady bez přísavek
- kožněsvalový vak, kožní kostra redukována na mikroskopické destičky

- kolem ústního otvoru je věnec chapadélek
- TS: trubicovitá, kloaka, někdy s kloakálními vaky

Holothuroida - sumýši

- Cuvierův orgán
- gonochristé, 1 gonáda
- larva auriculária

- *Holothuria tubulosa* sumýš obecný
- *Cucumaria planci* sumýš Plankův

